

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології
Кафедра англійської мови

Дипломна робота
магістра

з теми **«ЕКСПЕРИМЕНТАТОРСТВО ТА ХУДОЖНІ
ШУКАННЯ ВІРДЖИНІ ВУЛФ
(на матеріалі роману «Місіс Деллоуей»)»**

Виконав: студент 2 курсу групи Ang1-M19
спеціальності 014 Середня освіта (Мова і
література (англійська))

СТАНОВСЬКИЙ АНДРІЙ ОЛЕГОВИЧ

Керівник
ЛАВРОВА А.О., кандидат філологічних
наук, доцент

Рецензент
Стахнюк Н.О., кандидат філологічних
наук, доцент кафедри, завідувач кафедри
слов'янської філології та загального
мовознавств

Кам'янець-Подільський – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ВІРДЖИНІЯ ВУЛФ І МОДЕРНІЗМ.....	6
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ I.....	12
РОЗДІЛ II. ЕСТЕТИЧНІ ПОГЛЯДИ ВУЛФ.....	13
2.1. Вірджинія Вулф і блумсберійці.....	13
2.2. Світоглядна есеїстика Вулф.....	24
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ II.....	32
РОЗДІЛ III. РОМАН «МІСІС ДЕЛЛОВЕЙ» ЯК РЕЗУЛЬТАТ ЕКСПЕРИМЕНТАТОРСТВА ВУЛФ.....	34
3.1. Вірджинія Вулф про образ людини в художньому творі.....	34
3.2. Просторово-часовий континуум роману.....	43
3.3. Імпресіоністичні риси у романі.....	54
3.4. Своєрідність психологізму	70
3.4.1. «Людський потік» і «потік свідомості».....	70
3.4.2. Кларисса і Септімус Сміт.....	76
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ III.....	79
ВИСНОВКИ.....	80
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	84

ВСТУП

Актуальність теми. Для нас Вірджинія Вулф – письменниця, що працювала в 20-ті та 30-ті роки ХХ століття, і її головні романи «Місіс Деллоуей» (1925), «На маяк» (1927), «Орландо» (1928) і «Хвилі» (1931) зіграли важливу роль в історії англійської модерністської прози. Усі ці книги, кожна на свій лад, зачіпають і досліджують подібні проблеми: проблему переваги етичного, проблему сприйняття і проблему емоційних станів, коли психічне та естетичне переплетені вже тому, що саме сучасне життя, життя без Бога, будується як твір мистецтва, і таємниця реальності захована від дозвольного погляду. Романи Вулф були покликані стати тому доказом. Вони – краще, що вийшло з-під її пера, але на той час, коли письменниця за них прийнялася, вона вже давно була автором з цілком усталеною репутацією. Кар'єра Вулф, так само як її «літературні редакції» і ставлення до сучасної, тобто модерністської, прози – усе це, за великим рахунком, сформувалося задовго до початку Першої світової війни. Вона обрала той же шлях, що і батько, Леслі Стівен, – ставши дуже впливовим критиком кінця ХІХ століття.

Надзвичайна широта її творчості – досягнення, пов'язані не тільки з дев'ятьма її романами, але і з творчістю в цілому. Включаючи її феміністські есе, критику, біографію Роджера Фрая, статті, що публікувалися у періодиці, щоденники і листи, велика частина яких була надрукована лише після її смерті, – усе це змушує бачити у ній, усупереч давнім обвинуваченням у вузькості поглядів, центральну фігуру тієї епохи, що визначила увесь діапазон інтелектуальних пошуків письменниці і сформувала сучасні уявлення про мистецтво. Скептичне ставлення до реалізму, сучасна словесність і фемінізм кидають новий відсвіт на її творчість, вимагаючи нового осмислення її спадщини.

Проблеми жіночої долі посідають у романах Вулф важливе місце. Це ті

проблеми, які хвилювали саму письменницю – жінка в родині та поза нею.

Метою магістерської роботи є аналіз художньої структури творчості Вірджинії Вулф, зокрема, роману «Місіс Деллоуей», її ідейно-естетичних компонентів з огляду на філософські, естетичні пошуки письменниці, які мають неабияке значення для розуміння її художнього світу.

Згідно з окресленою метою в магістерській роботі вирішуються такі **завдання:**

1. Розглянути умови формування специфічного вулфівського погляду на людину і світ та принципи його художнього втілення.

2. Встановити «уніфіковане поле» для усіх форм і видів самовираження письменниці.

3. Показати місце Вірджинії Вулф у контексті ідейно-естетичних шукань літератури ХХ століття.

4. Проаналізувати основні принципи, джерела, мотиви конструювання образу світу і людини у творах письменника.

Об'єктом дослідження є епічний твір Вірджинії Вулф – роман «Місіс Деллоуей».

Предмет дослідження – причини і способи формування специфічного світобачення Вірджинії Вулф та принципи ствердження нової, модерністської, художньої зображальності.

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною основою роботи є праці вітчизняних і зарубіжних літературознавців та філософів, які присвячені проблемі «картина світу» та «людина і світ», а також праці вулфознавців. Методика дослідження базується на використанні системно-аналітичного, структурно-функціонального, а також методу мікроаналізу художнього тексту. В основу аналізу покладено теорію М. Планка про картину світу, яка визначена ним як «образ світу», з акцентом на тому, що це саме образ [15, с. 48-50]. А оскільки в художньому творі малюється картина світу, його образ завжди знаходиться в прямій залежності від авторського сприйняття, під впливом якого зазнає певної трансформації.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що в роботі здійснено спробу встановити «уніфіковане поле» для усіх форм і видів самовираження письменниці, а також проаналізовано основні принципи, джерела, мотиви модерністського конструювання образу світу і людини у романі В. Вулф «Місіс Деллоуей».

Практичне значення отриманих результатів. Матеріали магістерської роботи можуть бути використаними при підготовці до спецкурсів і спецсемінірів з вивчення творчості Вірджинії Вулф у вищих навчальних закладах, а також у школах, ліцеях, гімназіях.

Апробація роботи. За результатами здійсненого дослідження було надруковано статтю у збірнику наукових паць студентів і магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка та взято участь у конференції студентів та магістрантів.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків і списку використаних джерел. Обсяг роботи – 86 сторінок.

ВИСНОВКИ

Творчість Вулф, однієї з класиків світової літератури ХХ століття, багатогранна: романи, есе, літературна критика, біографії, історико-культурні нариси. Творчим кредо письменниці було подолання умовних меж жанрів і створення нових модифікацій і художніх форм. У цьому змісті Вулф є знаковою фігурою для культури ХХ та ХХІ століть. Вулф об'явила себе противницею реалізму. В ряді літературних статей вона відверто висловлюється проти реалізму та реалістів свого часу. Вулф звинуватила художників-реалістів у сліпоті по відношенню до «головного» і «справжнього» у житті людини і в манері зображати «швидкоплинне» та «тривіальне». Про ворожість «сучасного» (модерністського) мистецтва творчості критичних реалістів (котрих Вулф називає матеріалістами) письменниця говорила з самого початку 20-х років. Вона закликала митців слова звільнитися від умовностей, яких зазвичай дотримуються романісти, і створити витвір, що розкриває таємниці душі. Слідуючи своїм естетичним принципам, Вулф відмовилася від характерів у тому розумінні, в якому їх уявляли реалісти. Її книги позбавлені сюжету, навіть якої-небудь інтриги, що зв'язувала б розповідь. Вони розпадаються на окремі, виконані в імпресіоністичній манері, замальовки внутрішніх станів різних людей, складаються із більш чи менш тривалої передачі потоку їх свідомості. Варто зауважити, що термін «потік свідомості» вперше був використаний Вулф і письменниками «психологічної школи». Письменниця нанизує ланцюжок тонких емоцій і переживань персонажа, що виникають в той чи інший момент реальності або ж напливають з минулого. Меж часу для Вулф не існує, минуле таке ж реальне для неї, як і сьогодення. За її переконанням, минуле, зберігаючись в пам'яті, продовжує жити разом із сьогоденням, і має однакове право на художнє вираження в потоці свідомості того чи іншого персонажа. У романах Вулф немає ні зав'язок, ні розв'язок, ні послідовної дії. Головне в них не є відокремленим від другорядного, більше того,

другорядне для читача часто є головним для автора. Найменші деталі душевних змін, радісні чи сумні спогади, що виникають в силу несподіваних асоціацій, напливають один на одного, фіксуються, і визначають зміст книги.

У своїй манері, так само як і в літературних поглядах, Вулф багато чим зобов'язана Марселю Прусту. Вона навіть наслідувала його, керуючись його технікою. Письменниця намагається відтворити суб'єктивне сприйняття світу за взірцем «незадовільної пам'яті» Пруста, говорить про неповторність кожного суб'єктивного сприйняття. У своєму погляді на світ і окрему особистість Вулф спиралась на ту ж філософію Бергсона, що і Пруст, і поділяла з ним уявлення про силу інтуїції над розумом. Була, проте, суттєва різниця: в той час як Пруст відтворював характери верхівки буржуазно-аристократичного французького суспільства, англійська письменниця обмежувалась зображенням внутрішнього світу своїх персонажів, навмисно не зазначаючи їх соціального статусу. Навколишній світ для героїв Вулф практично не існує. Всі її книги позбавлені логічного зв'язку і послідовності дії. Вулф постійно говорила про те, що намагається передати життя в процесі його постійного руху, про бажання вловити мінливість і нетривалість людських емоцій. Час дії у романах Вулф іноді обмежений одним днем («Місіс Деллоуей»), іноді декількома роками («На маяк») іноді десятиліттями («Роки»). Але для автора час не має значення. Місце дії також є мало суттєвим: дія може відбуватися в будь-якому місті Англії і навіть Західної Європи, як в столиці, так і в провінції. Про те, що місце дії роману «Місіс Деллоуей» — Лондон, читач дізнається лише з того, що персонажі чують бій годинника Біг-Бена, а потім із вікон бачуть королівський кортеж, що проїжджає повз героїв. Дія роману «Місіс Деллоуей» відбувається протягом декількох годин, і значення має не те, що відбувається, а те, що думають і відчувають водночас різні люди, фіксуються їх різні стани (в термінології Вулф — «moments of being»).

Характерними ознаками імпресіоністичного письма, що їх знаходимо у романі «Місіс Деллоуей», є, зокрема, такі:

- передавання феноменів почуттєвої сфери відбувається за допомогою ретельно дібраних чуттєвих вражень. Автор тонко й майстерно використовує гру кольорів, світла і тіні. Колоративна лексика постає засобом характеротворення. Слухові та запахові враження передають суб'єктивний образ світу персонажів. Щільно наповнюючи текст, ці образи створюють ефект присутності читача. Чуттєві враження породжують асоціації. Звуко-колірні лексеми стають вербальними засобами творення імпресіоністичного ефекту;

- персонажі роману бачать світ крізь призму своїх відчуттів, предметний світ немовби заломлюється у їхній свідомості. Унаслідок цього специфічним є оповідач роману, кут зору якого можна ідентифікувати з кутом зору якогось персонажа; суб'єктивною є і форма нарації: автор не переповідає події, а протокольно фіксує повсякденне життя, даючи можливість читачеві особисто спостерігати, бути безпосереднім учасником романної дії;

- фрагментарна характеристика персонажів, мозаїчне зображення своєрідних деталей, адже щільне письмо має на меті зобразити життя як гігантський синтез дрібничок;

- використання світлових ефектів.

Таким чином, можна стверджувати, що поєднання суб'єктивного з універсальним є важливою відмінною рисою творчості Вірджинії Вулф. Суб'єктивність виражається у вигляді «потіку свідомості» героя, універсальність – в «об'єднуючому» символічному образі, який представляє цей «потік свідомості» загальнолюдським явищем.

Отже, у творчості Вірджинії Вулф добре проглядаються три основних естетичних принципа. Перший – це зображення рефлексії героїв у вигляді «потіку свідомості», що відображає життя в її емоційно-чуттєвих та асоціативних проявах. Цей аспект є чільним, так як в романному «справжньому» відбуваються незначні події. «Внутрішні» переживання і «зовнішні» події відтворюються всезнаючим оповідачем, який відображає як

суб'єктивну точку зору персонажів, так і об'єктивний опис подій. Другий стосується цілісності твору і полягає в оформленні «потоків свідомості», який через невизначеність його хронотопу жорстко «прив'язаний» до часу і простору «зовнішніх» подій, що відбуваються в житті героя. Крім того, композиція романів і структура їх сюжетів повторюють форми деяких музичних жанрів, сприяючи не тільки цілісності творів, а й висловлюючи «поліфонічні» відносини «потоків свідомості» героїв. Третій принцип проявляється у поєднанні суб'єктивності сприйняття, представленого у формі «потоків свідомості», з універсальністю ідейного змісту, який виражається за допомогою кількох об'єднуючих символічних образів, що вказують на суб'єктивізм світосприйняття як загальнолюдського явища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аллен У. Традиция и мечта. Критический обзор английской и американской прозы с 20-х годов до сегодняшнего дня / Пер. с англ. В. Харитонова и А. Мулярчика. Москва : Прогресс, 1970. 423 с.
2. Аникин Г.В., Михальская Н.П. История английской литературы. Москва : Высшая школа, 1975. 528 с.
3. Анцыферова О.Ю. Эссе Вирджинии Вулф «Своя комната» и феминистская литературоведческая мысль. *Классические и неклассические модели мира в отечественной и зарубежной литературах : Материалы междунар. науч. конф. Волгоград : Волгогр. гос. ун-т, 2006. С. 743-748.*
4. Аствацатуров А. Романы Вирджинии Вулф 1920-х годов : [послесл.]. *Вулф В. Малое собрание сочинений. Санкт-Петербург : Изд. Группа «Азбука-классика», 2010. С. 903-925.*
5. Бушманова Н.И. Литературная эссеистика Вирджинии Вульф : автореф. дис. на соискание научн.степени канд. филол. наук : 10.01.05 «Литература стран Западной Европы». Москва, 1989. 22 с.
6. Вулф В. Избранное / [Пер. с англ.] / Вступ. статья Е. Гениевой. Москва : Художественная литература, 1989. 558 с.
7. Вулф В. Малое собрание сочинений. Санкт-Петербург : Издательская Группа «Азбука-классика», 2010. 928 с.
8. Галич О., Назарець В., Васильєв Є. Теорія літератури. Київ : Либідь, 2005. 486 с.
9. Гениева Е. Вирджиния Вулф. *Иностранная литература. 1991. № 9. С. 29-31.*
10. Грешных В.И., Яновская Г.В. Вирджиния Вулф: лабиринты мысли. Калининград : Изд-во Калинингр. гос. ун-та, 2004. 145 с.
11. Зульфигарова Ф.С. Своеобразие образа человека в творчестве Вирджинии Вулф. *Вопросы филологических наук. 2007. № 3. С. 47-50.*
12. Джеймс Г. Женский портрет. Москва : Наука, 1984. 589 с.

13. Днепрова В. О понятии «модернизм». *Современная литература за рубежом. Москва : Советский писатель, 1975. С. 448-470.*
14. Жлуктенко Н.Ю. Английский психологический роман XX века. Киев : Выща школа. Изд-во при Киев. ун-те, 1988. 160 с.
15. Затонский Д. Что такое модернизм? *Контекст 1974. Москва : Наука, 1975. С. 135-167.*
16. Ивашева В.В. Вирджиния Вулф. *Ивашева В.В. Литература Великобритании XX века. Москва : Наука, 1984. С. 58-66.*
10. Кузнецов Ю. Б. Эстетика імпресіонізму (Живопис і література). Київ : Педагогічна преса, 2003. 80 с.
11. Кухаренко В. А. Інтерпретація тексту. Вінниця : Вид-во ВДПУ, 2004. 263 с.
12. Михальская Н.П. Вирджиния Вульф. *Михальская Н.П. Пути развития английского романа 1920-1930 годов. Утрата и поиск героя. Москва : Высшая школа, 1966. С. 63-104.*
13. Михальская Н.П. Пути развития английского романа 1920–1930-х годов. Утрата и поиски героя. Москва : Высшая школа, 1966. 271 с.
14. Модернизм. Анализ и критика основных направлений / [под ред. Ванслова В. В., Колпинского Ю. Д.]. Москва : Наука, 1973. 280 с.
15. Ортега-і-Гасет Х. Думки про роман. *Ортега-і-Гасет Х. Вибрані твори. Київ : Основи, 1994. С. 273—305.*
16. Планк М. Единство физической картины мира. Москва : Наука, 1966. 286 с.
17. Прокофьева Е.В. Вулф: Роман со смертью [Об англ. писательнице]. *Крестьянка. 2007. № 3. С. 118-123.*
18. Форстер Э.М. Вирджиния Вулф. *Форстер Э.М. Избранное. Ленинград : Наука, 1977. С. 295-312.*
19. Chambers R.L. The Novels of Virginia Woolf. London, 1967. 93 p.
20. Collins J. The Omega Workshops. Chicago : Univ. of Chicago Press, 1984. 106 p.

21. Harper H. *Between Language and Silence : The Novels of Virginia Woolf* . Loisiaana : Loisiaana State UP, 1982. 232 p.
22. Lee H. *Virginia Woolf*. London : Vintage, 1999. 892 p.
23. Noble J. R. *Virginia Woolf*. London : Vintage, 1975. 280 p.
24. Whitworth M. *Virginia Woolf: Authors in Context (Oxford World's Classics)*. Oxford University Press, 2005. 256 p.
25. Woolf V. *A Writer`s Diary*. New York : Harcourt, 2003. 373 p.
26. Woolf V. *Modern Fiction. The Idea of Literature. The Foundations of English Criticism*. Moscow : Progress Publishers, 1979. P. 195-202.
27. Woolf V. *Mrs Dalloway*. London : Vintage, 2004. 172 p.
28. Woolf V. *Selections from her Essays*. London : Chatto and Windus, 1966. 205 p.
29. Woolf V. *The Common Reader*. New York : Harcourt, 2002. 288 p.
30. Woolf V. *The Moment and the Essays*. London : Vintage, 1997. 191 p.
31. Zwerdling A. *Virginia Woolf and the Real World*. California : Univ. of California Press, 1987. 388 p.